

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

N:r 35.

Stockholm den 23 September 1909.

2:a årg.

Prenumerationspris: 1/4 år .. kr. 4: 50 1/2 år .. kr. 2: 50 3/4 " " " 3: 50 1/4 " " " 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorter som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.	Redaktion: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 63 53. Riks- 122 85. — Utgifningstid hvarje torsdag.	Redaktör o. ansvarig utgivare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: Kl. 11—12. — Sthlm 1909. F. Englund's Boktr.	Expedition och Annonskontor: Mästersamuelsgatan 51, en tr. — Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.	Annonspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10: — Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 % 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annons bör vara inlämnad senast måndag f. m.
---	---	---	---	---

Den sociala striden.

Föredrag vid kvinnornas diskussionsklubbs möte i Stockholm den 8 sept. 1909
af *Emilia Broomé.*

Vi stå vid slutet och — som vi hoppas — omedelbart inför den fullständiga uppgörelsen af den allvarligaste arbetskonflikt vårt land någonsin haft att genomgå. Den månad vi nyss genomlevvat under medvetandet af hvilka stora förluster hvarje dag medfört för hela vårt land och för alla de hundratusentals hemmen har utan tvifvel känts tung för alla. Ännu tyngre har det känts, då man sett, hur oförsonliga intressena tyckas stå mot hvarandra i de stridande lägren, hur oförstående man å ömse sidor varit gent emot hvarann och hur det sociala kriget i sorgligt hög grad intensifierat det klasshat, som ju ytterst hvilar på intresse motsats och oförstående.

Under stridens gång, då känslorna lättast sättas i svallning, är man nog lätt benägen att fälla snara, kanske öfverlagda domar. Då lugnet nu åter inträder, får man kanske mera perspektiv på händelserna, lättare att bilda sig en opartisk mening. Och för hvar och en, som känner hur fruktansvärdt allvarlig situationen varit och är, borde det framstå som en skyldighet att försöka skaffa sig en sådan lugn öfverblick.

Det ord vi alla hört och använt så många gånger dagligen är *storstrejken*; det ordet har för många skynt bort ett annat, som i realiteten stått bakom detta, *stor-*

lockouten. I själfva verket är det ju så, att det var hotet om storlockout, som framkallade storstrejken; och om man glömmer detta och lägger skulden för hela arbetskonflikten på endast den sida, som är ansvarig för det sista momentet i striden, så gör man enligt min mening orätt.

Vill man försöka bilda sig en mening om den nuvarande situationen, tror jag alltså, att man rättast ställer frågan så: hur ha vi kommit därhän, att man å båda sidor — arbetsgivare och arbetare — sett sig berättigad eller nödsakad att tillgripa det yttersta stridsmedlet och därmed draga öfver vårt land alla vådorna af detta sociala krig. Jag tilltror mig ingalunda att härvidlag kunna rättvist fördela ansvaret mellan parterna. Men om en sak känner jag mig tämligen viss: att detta drabbar inte uteslutande den ena, utan båda — och dessutom i ej obetydlig grad de enligt gängse uppfattning oskyldigt lidande opartiske, representanterna för hela det utanför stående samhället. Jag tror, att både arbetsgivare och arbetare och samhället under den gångna tiden fått lida följderna af misstag, öfvergrepp och försummelse, som stundom ligga ganska fjärran till tiden, stundom ganska nära, och att det alljämt är på alla dessa parter hållning det beror, om bättre tider skola vara att motse eller ej.

Promenaddräcker och Kappor

Vår stora mellangren rekommenderas.

Elegant smak! Solidt arbete! Förmånliga priser!

GUSTAF HOLMBLOMS KAPPAFFÄR, NORMMALMSTORG

D. P. S. Månsson

Det är väl knappast någon som tror, att de åtta konflikter, som närmast gifvit anledning till stridens utbrott, också äro den verkliga orsaken till att man velat inlåta sig på en sådan väldig kraftmätning. De flesta äro nog ense om att denna ansetts behöflig, emedan man å båda sidor funnit sig ha föga utsikt till att utan anlitande af maktmedlens yttersta argument komma ur situationer, som befunnits olidliga. För att bilda sig ett verkligt omdöme är det därför mindre behöfligt att ha en fullständig insikt i de nu föreliggande konflikternas detaljer än att ha någon överblick öfver arbetsförhållandenas utveckling i vårt land.

Det är ju allmänt bekant, hvilken oerhörd omhvälfning som förorsakades inom produktionen, då maskinerna infördes och storindustrien uppkom. Man känner också de fruktansvärda arbetsförhållandena och det för hela samhället vådliga nedsjunkande af industriarbetarklassen, som — särskildt i England — kännetecknar storindustrins första period. De erfarenheter, som då gjordes om verkningarna af s. k. "fria" personliga aftal, oreglerade af lagstiftning och fackorganisationer, komma hvar och en som känner till saken att afstå från hvarje tanke på att en återgång till sådana förhållanden vore en önskvärd lösning ur våra nuvarande svårigheter.

Under intrycket af de senare årens många arbetskonflikter — och särskildt nu den senaste — hör man emellanåt uttalas den uppfattningen, att fackföreningsrörelsen varit till olycka, och det torde därför vara lämpligt att erinra om de skäl, som tala för att denna rörelse måste anses som en nyttig och nödvändig faktor i utvecklingen. Om arbetaren är hänvisad *ensamt* till ett personligt aftal med sin arbetsgivare, kan detta omöjligt för hans vidkommande kallas ett *fritt* aftal. De båda parternas ställning är så utomordentligt olika stark, att arbetaren är så godt som nödgad att acceptera de villkor arbetsgivaren vill erbjuda. Äfven den arbetsgivare, som skulle önska bereda goda arbetsvillkor, ser sig i en mycket svår ställning, då han står under trycket af konkurrensen från andra mindre humana arbetsgivare. Gent emot sådana förhållanden, som måste anses olyckliga, vare sig man ser dem från arbetarnas, arbetsgifvarnas eller hela den industriella utvecklingens synpunkt, ha fackföreningarna visat sig vara ett verksamt och, så vidt jag förstår, oumbärligt medel. De ha möjliggjort att arbetarna vid aftalens ingående kunna uppträda som en jämställd part med förmåga att tillvarataga sina berättigade intressen. Och de ha därigenom åstadkommit den höjning af arbetsklassen, materiellt och intellektuellt, som väl af alla anses som ett stort och värdefullt framsteg.

Den tid, då arbetarnas föreningsrätt bestriddes och bekämpades och faktiskt utgjorde konflikthanledningen vid många arbetstvister, är väl närmast också försvunnen. Man erkänner nu denna rätt, äfven om man icke alltid inser den vara till det helas gagn.

Det finns emellertid moment i fackföreningsrörelsen, sådan den utvecklats i vårt land, som innebära risker och som i mycket hög grad beröfvat den sympatier. Jag nämner då först den intima förbindelsen mellan facklig och politisk arbetarrörelse. Efter de senaste förändringarna

i bestämmelserna härom har man inte rätt att längre på samma sätt som förr tala om en "tvångsanslutning" till socialismen, men det har dock länge rådt ett öfvertygelse-tvång, som påkallat ogillande och som säkerligen varit till stor skada för ett opartiskt bedömande af fackföreningarna. Vidare tror jag, att det är några drag i fackföreningarnas organisation, som visat sig ödesdigra. Organisationen är — naturligt nog — mycket demokratisk — enligt min uppfattning alldeles för mycket i ett par afseenden. Den står öppen för hur unga yrkesarbetare som helst, och dessa ha lika mycket att säga inom fackföreningarna som de äldre arbetarna. Det kan alltså inträffa, att rena ungdomar utgöra en rätt väsentlig del af den majoritet, som drifver en af mera erfarna och omdömesgilla medlemmar bestående minoritet ut i en facklig strid. — En annan sak är den, att högsta ledningen — så vidt jag förstår — inte har tillräckligt stor makt och att disciplinen emellanåt sviktar på viktiga punkter. På det sättet inträffar det, att konflikter uppstå och fortgå, som den med större möjligheter till överblick utrustade högsta ledningen för sin del helst skulle önskat afstyra. En omläggning af arbetarnas fackliga organisation är också planerad. Och det är icke osannolikt, att situationen i flera afseenden varit en annan, om denna omläggning redan tidigare hade varit genomförd.

Men det är också moment i själva fackföreningspolitiken, som äro ägnade att uppkalla motstånd. Jag vill i det hänseendet särskildt erinra om de många striderna rörande arbetsledningens rätt att antaga och afskeda arbetare.

Jag tror man kan säga, att arbetsförhållandenas utveckling i vårt land visar stor benägenhet å ömse sidor, både hos arbetare och arbetsgivare, att starkt utnyttja resurserna af en maktställning. Kanske ligger detta till en viss grad i sakens natur. Men för den, som står utanför, ter det sig i alla fall så, att man skulle önska se något mera uppskattning från ömse sidor af den gemensamhet i intressen, som ju dock i stor utsträckning finns mellan arbetsgivare och arbetare. Jag tror, att denna brist på ömsesidig solidaritetskänsla varit en stor olycka och kanske mer än något annat medverkat till den nuvarande krisen. Vore solidaritetskänslan å arbetsgifvarsidan större, skulle man kunna vänta, att goda företagarevinster oftare än nu — utan alla strider — resulterade i förbättrade förhållanden för arbetarne. Vore den återigen större hos arbetarna, skulle man inte så allmänt höra den, som jag tror, berättigade klagan öfver bristande intensitet i arbetet. En smula skarpare blick för intressegemenskapen skulle kanske lätt nog uppenbara, att det finnes ett nära sammanhang mellan en de höga lönerna politik hos arbetsgifvarna och en det intresserade och intensiva arbetets politik hos arbetarna.

Det är utan tvifvel rätt vanligt, att man finner något obilligt i arbetarnas alltjämt fortgående försök att förbättra sina arbetsvillkor, höja sina löner och förkorta sin arbetstid. Man tycker, att arbetarna nu äntligen kunde vara nöjda. Enligt min mening är detta ett ganska obilligt resonemang. Det är en naturlig sak för människor i alla samhällsklasser att sträfva efter bättre förhållanden, och de

göra det också inom alla samhällsklasser. Jag tror också, att det för hela samhället är af stor vikt, att vi ha en arbetsklass, som lefver under goda ekonomiska betingelser; detta är säkerligen en viktig faktor för hela samhällets välfärd, för folkhälsa och för en hög folkkultur. De som klaga öfver arbetarnas oförnöjsamhet glömma också ofta, att med den bostads- och lifsmedelsdyrhet, som de senaste åren medfört i vårt land, är det icke alltid sagt, att arbetaren med den faktiskt höjda lönen erhållit möjlighet att lefva bättre, med andra ord att reallönen verkligen också blifvit högre. Dyrkoststilläggen, som beviljats så många andra grupper af medborgare, äro ju på intet vis mera orimliga, därför att de begäras af dem, hvilkas inkomster befinna sig lägst nere på löneskalan.

Med allt detta vill jag emellertid icke ha sagt, att alla kraf på löneförbättring från arbetarnas sida äro berättigade eller att situationen alltid är sådan, att arbetsgifvaren — äfven med bästa vilja — kan tillmötesgå dem. Och jag tror, att man alldeles bestämdt kan säga, att fackföreningarna bedrifva en orimlig och oriktig lönepolitik, om de icke medgifva, att man under kristider, sådana som vi på senaste tider haft att genomgå, måste inskränka sig till att söka bevara, hvad som förut kunnat ernås.

Den maktställning, fackföreningarna småningom kommo att intaga, nådde till sist en styrka, som kom den enskilde arbetsgifvaren att få en jämförelsevis svag ställning. Det var då naturligt och önskvärdt, att nästa moment i utvecklingen skulle bli en sammanslutning mellan arbetsgifvarna, genom hvilken de å sin sida kunde tillgodogöra sig organisationens fördelar för att bevaka gemensamma intressen. Den ur samhällelig synpunkt eftersträfvansvärda jämvikten mellan parterna i arbetsaftalet synes emellertid vara svår att ernå. Sedan arbetsgifvarnas organisationsarbete slutförts, visade det sig snart, att en ny maktförskjutning inträdt, denna gång till arbetsgifvarnas förmån.

Man får också det intrycket, att arbetsgifvarorganisationerna lifligt önskat att låta arbetarna få största möjliga känning af denna sin öfvermakt. Hade fackföreningarna, då deras makt var jämförelsevis öfverlägsen, utnyttjat denna på ett sätt, som ofta synts oresonligt och framkallat bittra känslor hos motparten, så visade man nu å arbetsgifvarsidan en påtaglig ifver att tillgripa hårda stridsmedel, lockouter i stor omfattning, äfven för jämförelsevis små anledningar. Man förstår, att detta måste ge arbetarna det intrycket, att hvad de genom sina organisationers årslånga arbete lyckats vinna nu stod på spel, om de icke kunde lyckas afvärja fortsatt användning af denna taktik. De många på senare tid lidna nederlagen inför de upprepade lockouthoten födde så till sist den stämning, som tog sig uttryck i lusten att försöka det yttersta medlet — storstrejken.

Det är ju allmänt bekant, att det närmast var åtta olika konflikter, om hvilkas lösning man ej kunde enas, som föranledde utbrottet af det stora sociala kriget. Om man studerar de olika organisationernas — arbetsgifvareföreningens och landssekreteriatets — offentliggjorda redogörelser för dessa konflikter, så får åtminstone den icke fackkunnige det intrycket, att det är utomordentligt svårt

att bilda sig en uppfattning om rättsläget. De förslag till öfverenskommelse, som framställdes af förlikningsmännen, förkastades som bekant i olika punkter af båda parterna. Och så började jättestriden.

Arbetsgifvareföreningen proklamerade lockout, som skulle träda i kraft i tre tempo; för hvarje gång vidgades ansenligt den utestängda kretsen arbetare. Redan den första af dessa lockouter riktade sig mot arbetare inom fack, där alls ingen konflikt förekom; den sista skulle komma att omfatta ett antal af omkring 160,000 arbetare. Före denna sista utvidgning kom emellertid från arbetarnas sida förklaringen om storstrejk.

I den mån denna storstrejk endast begagnade sig af samma metod som den af arbetsgifvarna redan använda, att med de växande massornas makt utöfva en allt kännbarare påtryckning på motståndaren, finner jag för min del storstrejken såsom stridsmedel vara precis lika mycket eller lika litet berättigad som storlockouten. Men storstrejken inneslöt ännu ett moment. Den indrog också eller sökte indraga under sig arbetargrupper, hvilkas arbete var af den omedelbara betydelse för samhällets nödvändiga funktioner, att strejken därmed delvis kom att rikta sig mot själva samhället. Mot detta slag af strejk måste alltid ett samhälle reagera ytterst kraftigt. Den har också aldrig i något land, där den försökts, medfört åsyftad effekt. Den är ett vapen, som alltid riktar sin udd mot den som använder det.

Hur sträng domen än faller öfver denna skarpt begränsade del af storstrejken, så är ingalunda därmed den frågan afgjord, om situationen nu var sådan, om sådana intressen stodo på spel, att ett användande af det yttersta stridsmedlet nu var af nöden. Svaret därpå kommer för hvar och en att i hög grad bero på den uppfattning man har om de frågor och förhållanden, som här förut i någon mån berörts. Att stridens mål för arbetarmassorna tett sig stort, därom vittnar den behärskning och uthållighet, hvarmed de fört striden.

Det är en sak, som spelat en stor och ödesdiger roll i storstrejken, och det är aftalsbrotten. Hela den kamp, arbetarna under de senaste årtiondena fört för bättre arbetsvillkor, har utomordentligt nära sammanhängt med frågan om införande af kollektivafstal. Den stora vinsten af arbetarnas organiserande är ju främst den därigenom uppkomna möjligheten att gemensamt träffa uppgörelse om arbetsvillkoren. Men just om man skattar kollektivafstalet högt och anser det vara en stor olycka, om vi som följd af konflikten skulle stå inför en tillbakagång i dess tillämpning, blir man benägen att fälla en sträng dom öfver aftalsbrotten, som utan tvifvel satt förtroendet till kollektivafstalet starkt på spel. Och man finner det då också riktigt, att de aftalsbrytande arbetarna vid återgången få finna sig i att följderna af arbetsnedläggelsen bli hårdare för dem än för andra arbetare.

Men om man också intar denna position, så får man dock inte — tror jag — låta sin dom falla alltför hårdt och ensidigt. Först och främst bör man begränsa den till dem det verkligen gäller och komma i häg, att detta är en jämförelsevis ringa del af de strejkande arbetarna. Och

vidare får man göra klart för sig, att själfva den rättsuppfattning, som höll på att utbildas, om okränkbar fred under aftalstid i ej ringa mån undergräfts genom de bestämmelser, som på arbetsgifvarnas önskan införts i flertalet kollektivafstal, att strejk eller lockout kan få förekomma äfven under aftalens giltighetstid på öfverledningens order. (Detta är nämligen förutsättningen för arbetsgifvarnas lockout-taktik.) Man kan förstå, att detta försvagat känslan för nödvändigheten att upprätthålla principen om arbetsfred under aftalstiden i de jämförelsevis få aftal, där ett uttryckligt stadgande om förbud för strejk eller lockout under aftalstiden förekommer.

Om man strängt dömer själfva handlingen, aftalsbrottet, så utesluter detta inte heller, att man kan fälla en barmhärtigare dom öfver människorna, som gjort sig skyldiga därtill. För dem har det säkerligen i många fall telt sig som en plikt-kollision. De ha trots sig med sitt ingripande kunna förhjälpa sina kämpande klassbröder till seger, och solidaritetens plikt har då för dem framstått som större än ordhållighetens. Man vet, att denna tankegång innebär en själföfverskattning och ett stort teoretiskt misstag — hjälpen blef ju i stället det värsta hindret för en snar lösning af konflikten — och man kan säga sig, att utvägen ur plikt-kollisionen borde blifvit en annan. Men man är blind för situationens tragik, om man endast fäller en kall förkastelsesdom öfver dem, som dock till hufvudmotiv för sitt handlande haft en oegennyttig ifver att hjälpa kamrater, hvilkas sak de velat göra till sin.

Då jag försökt att ge en framställning af de förhållanden, som fört till den nuvarande situationen, och af några moment i den stora arbetskonflikten, har jag framför allt velat klargöra, att det är många stora och svåra sociala spörsmål, man måste bilda sig en mening om för att kunna välja position i de sociala striderna, och att man därvid icke bör låta sitt omdöme bestämmas endast af en känslöstämning, ett sympatiskt eller osympatiskt moment i striden. Man möter så ofta vid resonnemang med kvinnor och män — så väl ur det ena som ur det andra lägret — mycket kategoriska omdömen och mycket ringa kännedom om fakta. Utan tvifvel är denna okunnighet, denna snarhet att på lösa grunder fatta positioner — lika vanlig inom alla samhällslager — ett stort hinder för blifvande lyckligare förhållanden. Och är man öfvertygad om att ingen väg säkrare än vetandets leder till förstående, framstår säkerligen behovet af ökade insikter på sociala områden, ökad upplysning inom alla samhällsklasser såsom en af de viktigaste lärdomarna från den senaste sociala striden.

Då det nu visar sig, i hur hög grad tankarna inom de olika samhällsklasserna gå i olika banor, tränger sig också den tanken fram med förnyad styrka, huru lyckligt det vore, om denna upplysning långt mera än nu kunde inhämtas gemensamt, om man från början möttes från alla de olika hemmen i en gemensam skola, bottenskolan, där det borde bli hela nationens sträfvan att ge de bästa gemensamma uppfostringsmöjligheter åt alla nationens barn.

Jag har kommit in på den för oss svenskar säkerligen mest brännande af alla frågor i detta nu: hvad som

kan göras för att vårt land i framtiden måtte förskonas från storlockoutens och storstrejkens bittra erfarenheter. Det är väl att hoppas, att just dessa erfarenheter i sin mån garantera mot vådorna af ett upprepande, men säkerligen är det också mycket annat som kan och bör göras.

Det har förut påpekats, att det inte bara är arbetsgifvare och arbetare, som kunna sägas bära ansvar för de sociala striderna, utan att detta också i sin mån återfaller på de utomstående, på samhället. Jag tror, att det är många underlåtenhetssynder från samhällets sida, som gifvit växt åt det sociala missnöjet, själfva grundorsaken till den sociala striden. En sådan underlåtenhetssynd var det långa förhållandet af den rösträttsreform, som skulle skänka de sämst ställda i samhället medborgerliga rättigheter, men som, då den genomfördes, fått en sådan form, att den ingenstädes skänkte den glädje och lyftning en sådan tilldragelse bort kunna åstadkomma. En annan sådan underlåtenhetssynd är vår efterblifvenhet på socialförsäkringens område. Vi veta, att vi på den vägen skulle kunna skänka åtminstone trygghet mot tryckande nöd på ålderdomen, men det har hvarken bland dem, som närmast ha makten att afgöra sådana frågor, eller bland alla dem, som medelbart ha inflytande i samhället — om också blott genom möjligheten att vara med och arbeta fram en folkopinion — funnits ett så lefvande och varmt intresse för att drifva fram den stora frågan om ålderdomsförsäkring, att de svårigheter denna fråga innebär ännu kunna sägas vara nära sin lösning. Mycket annat ha vi försummat, men försummelserna kunna måhända godtgöras. Och förgäfvades skulle inte allt det lidande ha varit, som nu gått öfver vårt folk, om det gäfvade till resultat en eggelse till enig sträfvan att skapa de bästa utvecklingsmöjligheter och de största lyckomöjligheter åt alla dem som bygga och bo i vårt land.

Vill man särskildt fråga sig, hvilka insatser kvinnorna kunna göra med hänsyn till de sociala striderna, så gäller det först och främst, att de jämte männen ha sin plats i arbetet för uppgifter sådana som de redan antyddas. Visserligen sakna de ännu befogenhet att på samma sätt som männen deltaga i det medborgerliga arbetet för sociala framsteg. Men de ha alltid oafkortad möjligheten att vara med och bilda den folkopinion, på hvars styrka framåtskridandets takt ytterst beror. Och illa skulle de fylla sin plats, om de *nu* saknades i arbetet att bereda samhällstrefnad åt de många.

Men det finns också uppgifter, som ligga oss kvinnor alldeles speciellt nära. Jag vill peka på en enda, den i mina ögon främsta af dem alla. Det är inte bara fakta och förhållanden, som kunna leda till strid, det är också stämningar. Det kanske förefaller fler än mig, som om vi på sistone genomlevat en tid, som på visst sätt liknat de nerisningsperioder vi känna till från jordens utvecklingshistoria. Det har tyckts, som om kölden och hårdheten vunnit makt öfver människornas sinnen, som om man stelnat till allt obevekligare å ömse sidor om stridslinjen. Det är ju en företrädesrätt, som man tillerkänner oss kvinnor, att representera det vekare, varmare elementet här i världen, att kunna locka fram en smula solsken öfver till-

varon; och nu om någonsin synes det mig att vi skulle göra bruk af det privilegiet. Det förefaller mig, som om det vore så mycket som behöfde tinas upp just nu, så många ismurar som behöfde smältas, så att man från ömse sidor kunde få syn på hvarann igen inte bara som motståndare utan som medmänniskor. För den uppgiften borde kvinnorna i dessa dagar ha lättare än männen, bl. a. också därför att de ej på samma sätt och i samma utsträckning som de varit indragna i striden.

Det ser ibland ut, som om kampen för tillvaron skulle vara den enda eller åtminstone den verksammaste faktorn i naturen och det mänskliga samhället. Men vi få aldrig glömma, att jämte kampen för tillvaron också samarbetet för tillvaron är en oundgänglig betingelse för framåtskridandet. Och i detta samarbete behöfva vi hvarandra alla. Solidaritetens band sammanknyter oss fastare med andra människor i den mån de stå oss i något afseende nära, men en solidaritet gifves det dock mellan oss alla. När förnimmelsen af den solidariteten emellanåt brister, då är det fara å färde och då är det, som vi stå inför de stora och ödeläggande konflikterna.

Om solidaritetskänslan klasserna emellan f. n. är svag, så är det kanske kvinnorna gifvet att i någon mån kunna stärka den genom den solidaritet de i många afseenden såsom kvinnor känna inbördes. Det har ju inte så sällan visat sig, att denna samkänsla kvinnorna emellan förmått ena dem att från skilda klasser och partier samarbeta för gemensamma mål. Det gäller nu att hålla den samkänslan varm och de knutna banden starka.

Och vore det möjligt, att kvinnorna från ömse sidor ville se en gemensam uppgift i arbetet att bygga broar öfver till hvarandra, att finna nya vägar till förståelse, då skulle vi kanske våga hoppas att en gång få se bitterheten och misstron vika; och kanske skulle vi då våga drömma den drömmen, att åtminstone en kommande generation en gång i Sverige skall få se ett lyckligt och ett enigt folk.

Förstakammarvalen i Stockholm.

Vid Stockholms stadsfullmäktiges sammanträde sistlidne måndag tillställdes samtliga ledamöter följande skrivelse från Stockholms F. K. P. R.

Till Stockholms Stadsfullmäktige.

Sedan riksdagen genom antagande af 1909 års kommunalreform beviljat kommunalt röstberättigade kvinnor kommunal valbarhet, hafva kvinnliga stadsfullmäktige tillerkänts rätten att deltaga i val af Första kammarens ledamöter. Då emellertid denna reform kommer att träda i kraft först nästa år och val till riksdagens Första kammare komma att ske hos Stockholms Stadsfullmäktige redan i år, taga vi oss friheten att på detta sätt framföra våra önsknings, i förhoppning att de äfven af Stockholms Stadsfullmäktige skola blifva beaktade.

Vid behandlingen af kvinnornas rösträttsfråga vid 1909 års riksdag visade det sig, att Andra kammaren, efter konstitutionsutskottets tillstyrkan, utan debatt och utan votering bifallit Liberala samlingspartiets motion om rösträtt och valbarhet för kvinnor till riksdagens båda kamrar. Första kammaren, som likväl genom medverkan till beslut om utredning af samma fråga vid 1906 års riksdag i princip godkändt densammans berättigande, afstyrkte med stor majoritet ett här framkommet förslag om enbart rösträtt för kvinnor.

Då frågan om kvinnornas politiska medborgarrätt, sedan förslaget om utvidgad rösträtt för män vunnit slutlig stadfästelse, numera är den viktigaste konstitutionella fråga som riksdagen har att genomföra, hemställa vi, att Stockholms Stadsfullmäktige vid uppställande af kandidater till riksdagens Första kammare ville utse sådana män som vilja medverka till denna reforms omedelbara genomförande.

Stockholm den 14 september 1909.

För Styrelsen i Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm.

Lizinka Dyrssen,
f. af Ugglas.
Ordförande.

Anna Kleman.
Sekreterare.

Utlandet.

De franska kvinnornas kommunala rösträtt.

Frågan om kommunal rösträtt för kvinnor har återupptagits i franska deputeradekammaren. Det är nu åtta år sedan den första motionen härom väcktes af M. Gantret, hvilken ansåg, att den oegentlighet som låg i att "frihet, jämlikhet och broderskap" endast vore manliga företrädesrättigheter, skulle undanröjas. Motionen afslogs utan att blifva föremål för debatt i kammaren, men början var gjord. År 1906 väcktes ny motion i saken, men föll såsom föregående gång. M. Ferdinand Buisson har nu i år tagit upp frågan. Han föreslår att gifva kvinnorna rösträtt till alla kommunala nämnder, *municipaux, généraux et d'arrondissements*. Dessutom begär han, till skillnad från föregående förslag, att kvinnorna äfven skulle göras valbara till alla ofvannämnda kommunala inrättningar och nämnder. Han anser att detta vore ett undvikande af ett endast onödigt uppskof, att det icke bör vara svårare att erhålla två rättigheter i stället för för en och att det är vida mera logiskt att bevilja dem samtidigt.

Ny skilsmässolag i England.

Ett förslag till reformering af den engelska skilsmässolagen har framlagts i öfverhuset. Enligt nuvarande bestämmelser är skilsmässa i England en sak, som endast de rika kunna tillåta sig, emedan den rättsliga proceduren medför stora kostnader. Skilsmässa kan enligt nu gällande lag endast afkunnas af Högsta domstolen, och för sakens behandling fordras parternas närvaro i London och utgifterna belöpa sig till tusentals kronor. Lägre rätter kunna endast lämna skilsmässa till säng och säte, utan att denna skilsmässa berättigar till ingående af nytt äktenskap. Enligt den nya lagen skulle emellertid nu dessa domstolar äfven erhålla rätt att afkunna full skilsmässa.

Mrs Ellen Spencer Mussey.

L iksom flyttfåglarna komma de utländska turisterna i skaror, då sol och värme och ljus gjort vårt vinterliga land lockande fagert i sin korta blomningstid. Flera och flera af våra energiska systrar från den stora republiken på andra sidan västerhavet hitta vägen till vårt aflägsna Sverige. Och så stark har känslan af solidaritet och intressegemenskap vuxit sig mellan kvinnor, som vilja och verka för sitt köns höjande, att äfven om inga personliga förbindelser finnas det är en naturlig sak, att den långväga gästen söker och finner själsfränder bland de svenska kvinnorna, i säker förvissning om ömsesidigt utbyte af samvaron.

Det var därför icke öfverraskande, men väl glädjande, att en amerikanska, Mrs Ellen Spencer Mussey, på besök i hufvudstaden önskade sammanträffa med några representanter för den svenska kvinnorörelsen. Den som vid internationella kongresser i någon mån haft tillfälle till hvad man skulle kunna kalla jämförande kvinnoforskning, kan icke undgå att med särskild sympati omfatta Amerikas fria döttrar. De ha nått så mycket, som vi i gamla Europa ännu sträfva efter, och — de äro så förtjusande fria från denna prägel af stridskämpe, som äfven den i grund och botten mest fridsamma kvinno-sakskvinna lätt får i professor Clasons och biskop Lövgrens land. Men det är säkert jämförelsevis lätt att med fulländadt behag strida för sitt köns rättigheter i kvinnoaktningens land par préférence, där motståndet grundar sig på säregna, politiska och ekonomiska förhållanden, icke bottnar i underkännande af kvinnan som människa, som tänkande och viljande individ.

Mina förväntningar gäckades icke heller nu. I Mrs Ellen Spencer Mussey gjorde jag bekantskap med ännu en af dessa präktiga, verksamma och personligt älskvärda amerikanskor, som äro sådana utmärkta exponenter för den nya kvinnotypen. Redan det förhållandet, att Mrs Mussey är juridiskt biträde åt svenska och norska legationerna ingifver mig en viss respektfull undran. Hur har det gått till? Mrs Mussey har redan hunnit berätta, att hon är farmor. Och för svenskt betraktelsesätt synes det mera förunderligt, att en kvinna som hunnit så pass långt i lifvet, bekläder en dylik funktion, än om hon tillhörde de yngre åldersklasserna. »När min mans

hälsa började att svika, och sedan, när han dog — jag hade två egna barn, och min man hade två i ett föregående gifte — så hvilade ju allt på mig,» sade Mrs Mussey helt enkelt. — »Men hur kunde Ni?» — »Åh, jag hade studerat juridik för min man som var lagkarl; han hade satt mig in i allting, och i själfva verket har jag i 16 år praktiserat tillsammans med honom. Han gjorde den del af arbetet, som jag icke hade laglig rätt att utföra, och jag det andra.» — Och Mrs Mussey berättar mig sitt lifs historia. Hon gifte sig mycket ung med den

många år äldre general R. D. Mussey, general i inbördeskriget, Military Secretary till president Jonson. General Mussey, som i sitt borgerliga yrke var advokat, hade, då hon funderade öfver, huru hon genom eget arbete skulle kunna trygga sin ekonomiska ställning, bestämdt rådt henne till att ägna sig åt den juridiska banan. Då mannens död afbröt de båda makarnas samarbete, aflade Mrs Mussey vid fyllda 42 års ålder nödiga examina för att erhålla laglig befogenhet som advokat. Mrs Mussey är den trettonde kvinnliga juristen vid »the Supreme Court of U. S. A.». Sin befattning vid svenska och norska legationerna erhöi hon på rekommendation af »the State Department». År 1896 grundade Mrs

Mussey Washington College of Law, därtill föranledd genom talrika framställningar från kvinnor att hon måtte meddela dem undervisning i rättskunskap. Emellertid är det icke blott kvinnor utan äfven män, som utbildas vid denna läroanstalt. I maj detta år graduerades vid Washington College 16 studerande, däraf 10 män och 6 kvinnor. Lärarna, 20 till antalet, äro både manliga och kvinnliga, Mrs Mussey är anstaltens rektor.

Man skulle tycka, att så kräfvande uppgifter skulle omöjliggöra aktivt deltagande i dessa sociala sträfvanden, som äro ett af vår tids vackraste och mest karakteristiska drag och som särskildt i För-enta staterna nått sådana beundransvärda resultat. Men Mrs Mussey utgör ett bevis bland många andra, att det ofta är bland de kvinnor, som ha den mest kräfvande yrkesverksamheten, som det samhällseliga arbetet vinner sina verksamaste förkämpar. På uppfostrans gebit har Mrs Mussey varit verksam som medlem i Washingtons »board of education» och

därvid särskildt ägnat sig åt den afdelning, som sysselsätter sig med utvecklade, abnorma barn. Hon har också varit ordförande i den kommitté, som arbetar för anskaffande af lekplatser åt de offentliga skolorna. Äfven åt den amerikanska afdelningen af Röda korset har Mrs Mussey i egenskap af vice ordförande funnit tid att ägna sig. Och ännu många andra företag af allmännyttig natur har denna verkamma kvinna arbetat för.

Naturligtvis är Mrs Mussey rösträttskvinna. Och hon angifver året för sin omvändelse från en likgiltig till en hängifven sådan. Det var år 1896. »Jag hade då», berättar Mrs Mussey, »ett samtal med en af våra lagstiftare, Mr Warren, för att bedja honom för kongressen framlägga en motion rörande förslag om ändring i gällande äktenskapslag i syfte att bereda kvinnorna rätt till sina barn och till sin egendom. Det var först då, som jag till fullo realiserade betydelsen af politisk makt». Både denna gång och år 1899, då kongressen fattade beslut rörande anslag till upprättande af fria lekskolor samt om obligatorisk skolgång och om skyddslagstiftning för minder-

åriga, vädjade Mrs Mussey och de i Amerika mäktiga kvinnoklubbarna framgångsrikt till herrar lagstiftares goda vilja. Önskemålen blefvo verklighet. Men öfvertygelsen om nödvändigheten för kvinnorna att själfva hafva andel i den bestämmanderätt, hvaraf deras och deras barns förhållanden äro i så hög grad beroende, blef också lefvande verklighet — i förespråkarinnans sinne. Med tillfredsställelse berättade Mrs Mussey, att nuvarande presidentens hustru, Mrs Taft, som hon personligen känner, är ifrig rösträttskvinna och att äfven presidenten är rösträttsvän.

Min korta samvaro med Ellen Spencer Mussey var slut. »Det går ändå framåt!» I denna optimistiska sats sammanfattade jag mina intryck, då jag i tankarna sammanställde den ljusa bilden af denna kvinnas nyttiga, verkamma och därför lyckliga lif med blad ur andra änkors historia, där hvarje rad berättar om en utslitande, hopplös kamp mot fattigdomen, den materiella eller den andliga, som i sin sterilitet icke kan skapa nya lifsvärden.

CANDIDA.

RIDDAREN OCH JUNGFRUN.

Några reflexioner.

Den sköne och stolte riddaren Henrik blef af himlen slagen med obotlig krankhet och fruktansvärda sår. Slutligen löd den vises dom, att det enda, som kunde hela honom, var en ung jungfrus hjärteblod, af fri och glad vilja gjutet för hans skull.

En jungfru mötte han, villig till offret, men när hon beredde sig att dö, visade det sig, att hennes kärlek var det rätta botemedlet, som frälste dem båda.

Riddaren Henrik blef åter skön och stolt och ung som förut.

Så långt Hartmann von der Aues medeltidsdikt: Der arme Heinrich.

För någon tid sedan blef, berättar en tidning, professor Metschnikoff i Petersburg omringad af kvinnliga läkare, som uppmanade honom att uttala sin åsikt om kvinnorörelsen. Och följden blef, som tidningen framhöll, ett nederlag för dem.

Professorn sade, att det i rösträttskvinornas grundprincip hette, att kvinnan i somliga hänseenden är mannen underlägsen, emedan hennes motsvarande själsförmögenheter genom ett månghundraårigt slafveri dödats.

Dock, framhöll professorn, hade kvinnan aldrig varit utestängd från att ägna sig åt musikens konst, utan tvärtom. Men hade väl någonsin en kvinna frambringat ett resultat, som kunde sätta henne jäm-sides med de stora mästarna?

Likaledes med de andra sköna konsterna. Ingen hade hindrat kvinnorna från att skapa, men hvar

fanns väl bland dem en Rafael, en Rubens, en Michelangelo?

Och äfven inom litteraturen och dramatiken, där aldrig kvinnan varit förmenad att göra sin insats, tillhörde likväl de odödligaste verken män.

Tidningen berättar vidare, hur damerna blefvo så slagna af dessa fakta om deras underlägsna intelligens, att ingen kunde finna ett svar, förrän professorn aflägsnat sig.

Detta är ju inte att taga så mycket på allvar, ehuru frågan i och för sig skulle kunna framkalla en del allvarliga reflexioner.

Är det väl mannen speciellt som man, som kön, som herre på jorden, som skapat de odödliga mästerverken inom konstens, andens områden?

Är väl den ideella skaparkraften något som han kan kalla sin egendom? Är den icke snarare en idé som tillhör universum, som skulle kunna kallas hänförelsen, själfuppgifvelsen, offret på det att något måtte födas — det lilla gröna bladet ur mullen liksom det stora konstverket, som aldrig skall dö.

Denna idé är det också som inspirerat medeltidsdiktaren Hartmann von der Aue till dikten om riddaren Henrik och jungfrun. Där är det hänförelsen, offret, som låter ett under ske, fastän de denna gång tagit gestalt i kvinnokärleken.

Men om kvinnan som människa är lika delaktig i denna skaparkraft, som kan fylla en själ och föda verket utan att därför vara någons egendom, hvar-

för har då ej hennes namn blifvit så odödliggjordt inom konsten som t. ex. en Michelangelos, en Rafaels, en Shakespeares, en Beethovens?

Svaret skulle kunna blifva: Därför att liksom jungfrun i riddardikten räddade riddarens lif, så har det blifvit kvinnan förelagdt att rädda jorden, det materiella, åt mänskligheten.

Och har hon därför blifvit mera kön än mannen, har mannen, riddaren, mottagit offret, hänförelsen som skapat jorden åt honom, så tackar han henne alltför ofta genom att å ena sidan upphöja hennes kön af själfviska bevekelsegrunder och å den andra förespegla henne hennes själs underlägsenhet.

Han yfs öfver det han icke äger eller det kvinnan äger i lika hög grad som han, fastän tillvarons lagar ordnat lifvet så, att kvinnan fått det mest jordbundna arbetet.

Är det tragik i detta, har kanske ingen känt denna tragik starkare än den unge tyske filosofen Otto Weininger, kvinnohataren, som själf hade i sig så mycket af kvinna.

Kvinnan är mannens synd, säger han, hon måste utrotas från jorden, upphöra att vara kvinna, frigöras för att bli man, d. v. s. själ, intelligens, mottaga det inre dopet, som ställer henne under mänsklighetens idé.

Detta allena, säger han, skulle vara kvinnoemancipationen.

Men han frågar sig tillika: Kan detta ske? Skall kvinnan *vilja* friheten? Skall hon uppge slafveriet för att bli — olycklig?

Hans bok slutar med ett nej till dessa spörsmål, och därmed är ju tragiken fastslagen.

Tragiken kan kanske aldrig skiljas från tillvaron, och full fred kan det kanske aldrig bli mellan djur och djur, mellan människa och människa, mellan man och kvinna.

Och hvilken lösning på frågorna än den ena människan ger den andra, hvilken riktning hon än utpekar, skall hon kanske återkomma till den olycklige unge tyske filosofens ord:

»Saligheten kan den inte lofva henne, och till Gud är vägen ännu lång».

Men en lycka är det dock, att kvinnorna ej äro så nöjda med jorden och könet, att de ej se tragiken, att de ej äro sofvande gent emot de svårlösliga lifsproblemen och den sträfvan, som skall ställa dem under »mänsklighetens idé».

GUSTAVA SVANSTRÖM.

Små blad ur vandringsboken.

En söndag på Themsen.

Vi voro ett litet sällskap glada människor, mest ungdom, som under vissa icke alltför obefogade farhågor för vädret en disig söndagsmorgon tågade ned till Themsens strand.

Ungherrarna, som voro belastade med försvarliga lunchkorgar samt kuddar i alla färger och storlekar, instufvade emellertid allt detta med största optimism i tvänne af de flatbottnade båtar, kallade »punts», som äro så allmänna på Themsen. Damer na intogo sina lättjefulla, halfliggande platser i aktern, väl kringstoppade med brokiga mjuka kuddar. Herrarna åter gjorde sig med gladt mod redo till starten på ett sätt som vittnade om att deras söndag långt ifrån skulle bli en hvilodag. Rockar och hattar kastades af. I hvita benkläder och ljusa flannelskjortor med högt uppkafade ärmar fattade de hvar sin långa stång och förde vår »punt» med kraftiga tag upp mot den starka strömmen.

För den oinvigde ter sig detta sätt att färdas i båt som en enkel lek. Men det gäller att stående i båten aldrig förlora balansen, icke låta den långa stångens gaffelliknande beslag fastna så hårdt i botten att den glider ur handen eller rent af drager er ur båten samt att med skickligt afvägda stötar samtidigt styra och lotsa den långa båten mellan de flytande farkoster af alla slag och storlekar, som myllra på floden uppe vid Richmond en vacker söndag.

Nu då solen med ens bryter fram ur de lätta grå molnen, erbjuder sig en obeskrifligt färgrik anblick. Alla dessa damer i ljusa lätta, färger och brokiga parasoller, alla dessa gentlemen i hvitt, seglare, som kryssa härs och tvärs, och de vackra lummiga träden längs stranden, blommande röda kastanjer och hvita eller röda hagtornsbuskar. Allt detta fördubb-ladt, sedt i den stilla flodens spegel. Och så de pittoreska villor, som följa med hela vägen, de flesta öfvervuxna med härlig murgröna eller rikt behängda med glycinens stora, ljusblå klasar; och framför allt, de mest sammetslika smaragdgröna gräsmattor, som nå ända ned till vattenbrynet. Efter den första halftimmen finner ni er ha uttömt alla språkets resurser i uttryck af förtjusning. Ni uppger det och försjunker i behaglig tystnad, medan båten sakta glider och glider. Det är en söfvande ro i den varma vårluften, starkt mättad som den är af den nästan berusande söta doften från hagtornsblommorna. Solglittret på vattenytan samt det sakta porlandet utefter båtens sidor, allt bidrager att invagga hela det lilla sällskapet i stilla drömmeri.

Men våra unga roddare, som arbeta så tappert, hålla under tiden utkik efter en låg, pilbevuxen holme i flodens midt, där de tänka rasta och hänge sig åt de medhafda korgarnas läckerheter. Öfverallt synas redan frukosterande sällskap. Några af dem hafva endast förankrat vid stranden och genom att placera ett par aktertofter öfver knäna med stöd af båtkanterna skapat sig utmärkta bord, på hvilka den uppdukade måltiden, då vi passera förbi, ter sig så frestande att vi med ens höja ett allmänt rop på lunch.

Vi lägga i land och i en handvändning är duken utbredd på gräset, och hjälpsamma händer plocka

fram i lustig villervalla hvad korgarna förmå: dufpatej och ett halft dussin citroner, salt och tunga, syltkaka och peppar — den senare rikligt strödd öfver korgens hela innehåll — vinflaskor och »last but not least» bröd, äpplen och körsbär. Vi hjälpas åt att blåsa bort pepparen och nysa sedan i kapp, under det ett kvickhufvud föreslår att ön hädanefter måste bli »det land där pepparen växer». För att hjälpa upp dess vegetation täfla vi sedan i att så ut körsbärskärnor i det höga gräset och föreställa oss i andan den härliga anblick af rikt blomstrande körsbärsträd, som en kommande generation skall ha oss att tacka för. Under dylikt glammande är »bordet» efter måltiden snart afdukadt, servisen sköljd i floden och allt åter instufvad. Åter till affärd med »slussen» som mål.

En talrik flottilj väntar redan där, och en liten pustande flodbåt ligger midt i alltsammans som en fet and bland sin kull af ungar. Man kilar fram sina båtar in emellan hvarandra, tills man bokstafliken icke kan röra sig längre och håller sig fast i hvarandras båtkanter. Ändtligen öppnas slussportarna, och med ångbåten i tēten mylla alla dessa punt'ar, kanoter och andra båtar, alla med »gentlemengondolierer», igenom. I sista minuten kommer en lätt motorbåt ljudlöst ilande för full fart. Det ser ett ögonblick kritiskt ut för alla de lätta nötskalen, men nu stoppar den tvärt och manövrerar skickligt fram genom svärmen.

Medan vattnet långsamt stiger i slussen, ha vi god tid att observera denna flytande lilla »stad», och vi kunna icke undgå att beundra de unga britternas hurtiga utseende, där de stå afvaktande, alla i samma lätta kostymer som våra egna »gossar».

Barhufvade och bararmade, drypande af ansträngningen att gå motströms, äro de likväl i allra bästa söndagshumör, så olika den stele, korrekte engelsmannen därinne i staden som väl möjligt. Vi ertappa oss med en ofrivillig undran hur våra makliga svenska ungherrar skulle te sig i samma situation. Äfven ålderdomen har en beundransvärd representant bland dessa »puntare»: en sjuttioåring med för vinden fladdrande hvita lockar och böljande hvitt skägg, en verklig »father-Christmas»-typ, ungdomligt vig och kraftig och synbarligen i »high spirits».

Nu öppnas portarna och det blir lif i slussen. »Ångbåtsanden» med alla sina »båtungar», hvilka för att göra likheten ännu mera träffande kifva, trängas och knuffas, glider åter ut i den breda floden. Omsider blir det dock tid att vända, och vi ila nu med strömmen i god fart hemåt, förbi förankrade båtar, hvars besättning njuter sin siesta eller redan börjat duka upp sitt »five o'clock tea». Här och där ses en ovan »puntare» under skämtsamma tillrop från alla håll med skamsen uppsyn paddla efter sin stång, som glidit ur hans hand och nu gungar på vågorna, förd af strömmen allt längre bort. En större båt far förbi, lastad med frukt till brädden,

hela högar af ananas och bananer, så att den inger en föreställning om ett långt sydligare luftstreck.

Våra damer få nu tillfälle till en liten lektion i rodd med de breda, korta, brödspadeliknande årorna, hvilka föras nästan vertikalt. Under tiden lägga »puntarna» upp sina stänger och få njuta en stunds välbehöflig hvila.

Mot aftonen snarare ökas lifvet härute än aftager, och det är ofta ett verkligt konststycke att lotsa sig fram. Mer än en gång undvikes en sammanstötning endast i yttersta minuten.

Efter sju timmars »flodlif» äro vi åter välbehållna på terra firma, betydligt brunstekta och genomförnöjda med vår dag. Och en timme senare, under det vi inom hemmets fyra väggar inmundiga vårt té, smattrar ett stadigt ihållande regn mot rutan!

ST. GRAVE.

”Från grunden uppåt”.

Det är icke ”Spes” afsikt att ingå på ett ofruktbart meningsutbyte med den ärade insändare som i N:o 32 af Dagny med en lika grundlig som — man vore frestad säga — afsiktlig missuppfattning uttalar sin förkastelse om öfver hans synpunkter i den sociala tvedräktsfrågan. Blott några ord till dem, som anat om än dunkelt att detta tal om språkets makt öfver tanken, denna maning till en språkets själfbesinning, hade en djupare undermening.

Dessa synpunkter hade tilkommit långt före den nu tilländalupna stora ofredens utbrott. Och under dess lopp har en uppmärksam läsare mer än en gång haft tillfälle att med sorg och harm konstatera med hvilket lättsinne man i båda lägrens organ handskats med språkets farliga vapen. Man har blott alltför lätt att glömma såväl det tryckta som det talade ordets oerhörda ansvar och makt. Och med förskräckande tydlighet har denna strid med orden illustrerat påståendet att de båda parterna snart icke förstå, icke vilja förstå hvarandras språk.

Är den skarpa klassmotsättningen ett ondt — och äfven S. G. Lorén vill ju erkänna det — så bör och måste å båda hållen arbetas på dess upphäfvande med sådana medel som stå enhvar till buds. Ha vi funnit att språket är ett mäktigt huggvapen i denna tysta förbittrade strid, som vi alla så gärna ville afblåsa, så måste vi ner i djupen till de härdar, där det smides för att omdana det till den plogbill som skall bereda marken för kommande generationers fredliga sådd. Detta är i sanning intet lättvindigt arbete! Det är ju icke frågan om en blott »yttre omklädnad» af vissa ords valör, hvad det gäller är att fördjupa och förädla det allmänna *tänkesättet*, ur hvilket språket växer.

Det behöfs decennier efter decennier för att mogna en idé. Men till sist är det dock idéerna, som behärska världen. Den religiösa fanatismen, maktprincipen, envælde eller mångvälde, frihetsidén o. s. v., alla ha de haft sin

tid och förorsakat mäktiga omhvälfningar i mänsklighetens historia. Vår tids höga idé är det allmänna broderskapet, men man drager ned den till en kamp om guldets. Begreppet behöfver tydlig vidgas uppåt och nedåt. Den som i broderlighetens namn riktar hugg mot sina egna, enbart på den grund att de stå på ett högre eller lägre ekonomiskt plan i samhället, har visserligen ännu icke förstått detta ord i hela dess sköna innebörd. Broderskapets idé stryker bort alla skiljande klasstreck. Gemensamt plikt-troget arbete, i orubbligt förtroende till hvarandra, för hvarandras gemensamma väl, blir dess valspråk. Omöjligt kan den i "den ekonomiska omgestaltningen" af samhället se den sociala frågans *enda* lösning. Den vill en omgestaltning, ja väl, men denna omgestaltning skall icke hvila på så lös sand, den skall grundas i människornas hjärtan. Att en sådan inre omdaningsprocess är den ojämförligt långsammaste och svåraste vägen fram till klassmotsättningens utjämnande vet ingen bättre än "Spes". För honom är och blir denna ideella väg, om han än måste gå den ensam, dock den enda rätta och därvid reellaste vägen. Ty han bygger därvid från grunden uppåt, under det man från andra sidan synes vilja inlåta sig på det hopplösa förehafvandet att begynna med den sköna tornspiran sväfvande i luften.

"SPES".

Insänd litteratur.

Aktiebolaget Hiertas bokförlag, Stockholm: **Diana Mallory.** Af *Mrs Humphry Ward.* Bem. öfvers. af *Alma Faustman.*
 Evang. Fosterlands-stiftelsens förlagsexp.: **När de unga togo vid.** Skildring ur folkklivet. Andra delen. Af *Hillis Grane.* — **Frihet.** Berättelse af *Hillis Grane.* — **På flykt.** Af *N. P. Madsen.* Bem. öfversättning af *E. Hellberg.* — **I konungens tjänst.** Berättelse från det trettioåriga kriget. Af *D. Alcock.* Bem. öfvers. och historisk inledning af *Henning Sjögren.* — **Du och din själ.** Af *Friedr. Gaedke.* Öfvers. från tyskan. — **Hvem är han?** Frågor och tankar till eftersinnande vid ett dagligt studium af Markus' evangelium. Af Chr. Hansen. Bem. öfvers. från danskan. — **I lifvets morgonstunder.** Sånger för de små. Af *A. S-g.*

Notiser.

Sveriges första kvinnliga teologie kandidat, fil. kand. Emilia Fogelklou, aflade onsdagen i förra veckan examen vid Uppsala universitet. Fröken Fogelklou, som är född 1878 och i Uppsala tillhört Göteborgs nation, är bleking-ska till börd och började sin studiebanan med att genomgå Högre lärarinneseminariet i Stockholm. Sedermera innehade hon lärarinneplats i Landskrona och därefter i tre år vid Göteborgs samskola, under hvilken tid hon äfven idkade studier vid högskolan och beredde sig till studentexamen, som hon aflade 1904. Först vårterminen 1906 kom fröken Fogelklou till Uppsala, aflade redan ett år senare filosofie kandidatexamen och nu i höst teologie kandidaten, alltså en ovanligt snabb studiekarriär. Fröken Fogelklou lämnar nu universitetet och kommer antagligen att ägna sig åt någon form af lärarinneverksamhet.

Den 149:e F. K. P. R. bildades på onsdagen i förra veckan i Båstad efter föredrag af fru Ellen Hagen. Föreningen har anslutit sig till Landsföreningen.

Den nya handelshögskolan. Bland nu anmälda elever vid handelshögskolan i Stockholm märkas tvänne kvinnliga sådana, fröknarna Märta Hegarth och Alfild Lamm, Stockholm.

Småskollärräinutbildningen inom Stockholms län. År 1904 upprättade landstingsbestyrelsen kontrakt med aktiebolaget Ateneum för flickor om utbildande vid bolagets läroanstalt af småskollärräinor för länets behof. Till in-nevarande års landsting har nu bolaget gjort framställning om träffande af ny öfverenskommelse för nästa femårs-period 1910—1914, dock mot förhöjda afgifter. Enligt nu gällande öfverenskommelse erlägger landstinget för 28 elever, fördelade i två kurser, årligen 28,000 kr. Denna årliga afgift skulle enligt bolagets skrifvelse, som tillstyrks af k. bhde, komma att för nästa femårsperiod höjas med 4,200 kr.

Kvinnornas gymnastik- och idrottsförbund. Föreningen G. C. I. har beslutit utsända kallelse landet rundt till bil-dandet af Svenska kvinnornas förbund för gymnastik och idrott. Förbundet skall ha till uppgift att låta svenska kvinnor af alla klasser komma i åtnjutande af gymnasti-kens och idrottens välsignelser.

Kvinnorna på arbetsmarknaden. Statistisk årsbok 1909 för Tyskland lämnar intressanta tabeller öfver yrkesar-be-tande kvinnor i olika länder. Vi lämna härnedan några siffror därur, men fästa våra läsares uppmärksamhet på att uppgifterna, hvad Tyskland vidkommer äro baserade på räkning af år 1907, hvaremot öfriga länders siffror här-röra från något tidigare år, hvarföre de tyska siffrorna förefalla proportionsvis för höga.

Det största antalet arbetande kvinnor har Tyskland att uppvisa, nämligen 9,4 miljoner; därefter kommer Frank-rike med 6,8 miljoner, Österrike med 5,6 miljoner, Ryss-land och Italien med vardera 5,2 miljoner.

Tager man procenten af kvinnliga yrkesarbetare i för-hållande till de olika ländernas inneväanareantal, ställer sig siffrorna något olika. Då kommer Ungern först med 45,1 %, därpå följa Österrike med 42,8 %; Frankrike 34,8 %; Italien 32,4 %; Tyskland 30,4 %; Schweiz 29,5 %; Belgien 28,1 %; Danmark 28,1 %; Storbrittanien 24 %; Norge 24 %; Sverige 21 %; Spanien 16,8 %; Förenta Staterna 14,3 % samt Ryssland 8,4 %.

Annonsförmedlare,

pålitliga och välrekommenderade,

önskas för Dagny såväl i landsor-

ten som hufvudstaden. Anmälan å

DAGNYS EXPEDITION,

Mästersamuelsgatan 51, Stockholm.

Frågor och svar.

Hvar kan man prenumerera på Dagny?

I landets alla postanstalter och boklädor kan man beställa huru många ex. som helst.

Skall man alltid prenumerera å dessa ställen?

Ja, ifall man önskar endast 1, 2, 3 eller 4 ex. skall man alltid göra det.

Hvad kostar Dagny i postanstalter och boklädor?

Dagnys postprenumerations- och boklädspris är kr. 4:50 för $\frac{1}{1}$, 2:50 för $\frac{1}{2}$ och 1:25 för $\frac{1}{4}$ år.

Hvilka villkor erhålla prenumerantsamlare å Dagny?

Den, som samlar minst 5 prenumeranter, erhåller en provision af kr. 1:— för hvarje helårs-, 50 öre för hvarje halfårs- och 20 öre för hvarje kvartalsprenumerant.

Huru skall man förfara för denna provisions erhållande?

Sedan man samlat *minst* 5 prenumeranter, går man tillväga på ett af följande sätt:

- 1) **Antingen:** Genom insändandet af prenumerationsafgiften med afdrag af provisionen beställer man det behöfliga antalet ex. (hur många som helst, men *alltid minst* 5) direkt från Dagnys exp., Stockholm, som under samlarens adress i ett och samma paket sänder *alla* beställda ex. Samlaren har då att ombesörja utdelningen till de samlade prenumeranterna.
- 2) **Eller:** Man prenumererar å närmaste postkontor (*ej* annorstädes) för de samlade prenumeranterna, detta under hvars och ens adress, begär kvitto å samtliga erlagda afgifter, tillställer oss detta kvitto, då vi omgående pr postanvisning sända samlaren den stadgade provisionen.

Hvar, och till hvilket pris kan man nummervis lösa Dagny?

I städernas tidningskontor och cigarraffärer samt hos Dagnys kommissionärer i landsorten. Pris 10 öre pr nummer.

Alla skrivelser rörande expeditionen adresseras:

**DAGNYS EXPEDITION,
STOCKHOLM.**

Rösträttslitteratur:

Skrifter utgifna af Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt:

N:o I, Till regeringen från svenska kvinnor ingifna skrivelserna i Rösträttsfrågan 1905—1906.....	—: 50
” II, Gustaf A. Aldén: Hvilka svenska kvinnor äga kommunal rösträtt? (pr 1,000 ex.)	6:—
” III, Mathilda Staël von Holstein: Målsmanskapet och kvinnans ställning inom äktenskapet enligt gällande svensk rätt	—: 50
” IV, Anna B. Wicksell: Om kommunal rösträtt för gifta kvinnor	—: 10
” V, Lydia Wahlström: Statsintresset och kvinnans rösträtt	—: 40
” VI, Partiutalanden i kvinnornas rösträttsfråga.....	—: 25
” VII, K. A. Sheppard: Kvinnorösträtten på Nya Zeeland.....	—: 40
Ann Margret Holmgren: Strödda intryck från den Internationella kvinnorösträttskongressen i Köpenhamn.....	—: 10
Elin Wahlquist: Partipolitiken och kvinnornas rösträttsfråga.....	—: 03

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm flygblad:

N:o 1, Natanael Beskow: Till frågan om kvinnans politiska rösträtt	—: 05
” 2, Anna Whitlock: Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt?	—: 10
” 3, Hilma Borelius: Hvarför är motståndet mot kvinnans politiska rösträtt oberättigadt?.....	—: 10
” 4, Lydia Wahlström: Principerna för kvinnans rösträtt	—: 10
” 5, Anna Whitlock: Hur bör den svenska kvinnan bereda sig för den politiska rösträtten?	—: 05
” 6, Lydia Wahlström: Lärdomar af den kvinnliga rösträttsrörelsen	—: 10
” 7, Några manliga inlägg i den kvinnliga rösträttsfrågan ...	—: 15
” 8, Lydia Wahlström: Högerkvinnorna och den nuvarande situationen	—: 05
” 9, Sofi Lindstedt: Hvarför böra religiöst öfvertygade kvinnor ansluta sig till rösträttsrörelsen	—: 05
Minneslista	—: 05
Georg Stjernstedt: Den svenska kvinnans rättsliga ställning.....	(—: 75) —: 60
Gustaf A. Aldén: Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter	—: 10
Lydia Wahlström: Den svenska kvinnorörelsen	—: 45
Ragnhild Modin: Bröllopet på Ensilre	—: 25
Hilda Sachs: Kvinnornas rösträtt. Svar till herr Adolf Hallgren	—: 25
Anna Kleman: Kvinnans medborgarrätt	—: 25
Karl M. Lind: Kvinnornas rösträttskraft	—: —

Ofvanstående flygblad och broschyrer kunna rekvireras från F. K. P. R:s i Stockholm expedition Lästmakaregatan 6, Stockholm, som hålles öppen hvarje dag kl. 3—5 e. m. samt dessutom onsdagar kl. 7—8 e. m.

Vid rekvisition af minst 100 ex. af flygbladen n:ris 1—8 lämnas 25 proc. rabatt.

PLATSSÖKANDE.

(Platssökande få sina annonser införda i Dagny för halfva priset eller 7 $\frac{1}{2}$ öre pr mm.)

Ordinarie lärarinnetjänsten

vid Axmars bruks fasta folkskola, Gästrikland, är till ansökan ledig inom den 25 september 1909. Lön enligt lag, vedpengar 60 kr. för år; 1 rum och kök, 50 kr. för ett bristande rum, fortsättningsskola 100 kr.; särskild småskola. Barnantalet ringa. Skolradsordförandens adress Bergby.

Skolrådet i Hamrånge.

19-årig bättre flicka,

som genomgått Hushållsskola, något kunnig i handarbete och linnesömnad önskar såsom familjemedlem mot fritt vivre plats å större herrgård för att under husmoderns ledning deltaga i alla husliga sysslor. Svar till E. G., Sundsvall p. r.

Husföreståndarinna.

Bildad, praktisk flicka med intresse och förmåga att väl sköta ett bättre hem i stad eller på landet önskar plats. Svar till »Pålitlig», Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, Drottningg. 54. A. T. 48 16 Riks 27 62.

LEDIGA PLATSER.

Epidemiskötersketjänsten

i Dalby distrikt är ledig att tillträdas i oktober. Kompetens: fyllda 22 år, minst 1 års tjänstgöring å större sjukhus och 1 månad å större epidemisjukhus. Lön: 600 kr. event. fri bostad och ved, vid sjukvård ersättning enligt taxa. Ansökningar sändas före 1 okt. till Prov.-läkare L. Rosén, adr. Likenä.

På tidningsexpedition

erhåller dugande kassörska, helst kunnig i bokföring, nu genast anställning. Kompetensintyg, lönepretentioner och fotografi till redaktör P. A. Molin. Norrtälje.

Modebyrå,

Drottninggatan 81 A, 2 tr.
Stockholm.

A. T. Brunkeb. 719. R. T. Vasa 261.

meddelar råd

vid val af damtoalletter, färger, modeller m. m., vid ordnandet af våningar, dekorering för fester m. m. Uppköper modevaror för damer i landsorten. Moderat arvode.

Fru A. Beijer, kl. 11—5.

Gynna

Dagnys annonsörer!

Sprid Veckotidningen DAGNY!

Deposition & Sparkassa

4 1/2 %

KÖPMANNABANKEN,
Arsenalsgatan 9,
STOCKHOLM.
Aktiekapital 3,000,000 kr.

Kristinehamns Praktiska Skola

(För män och kvinnor. Grundad 1878)
Hushållsafdelning med husmoderskurs.

Slöjdfafdelning: Väfnad, sömnad, träsnideri, läderplastik m. m.

SIGRID WÅGMAN

FOTOGRAFIATELIER
3 UPPLANDSGATAN 3
(invid Norra Bantorget)

Grupper i det fria. Förstoringar utföras.
Förstklassigt arbete! Amatörer undervisas!
Pris fr. **Kr. 6** pr. duss.
A. T. 83 03. Obs. **Hiss I.**

Yttre skador.

Såsom smärtstillande medel vid yttre skador samt motverkande svullnad och inflammationer anses Salubrin oumbärligt af alla, som lärt känna det och vid inköp icke låta förleda sig att i stället för originalfabrikatet emottaga underhålliga efterapningar. Tillhandahålles i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos Geijer & Co., Akademigränd 1, Stockholm.

Nya Nådhammarhemmet Djursholm

Riks Djursh. 122. A. T. Djursh. 52 erbjuder klena och nervösa personer ett lugnt och stilla hvilohem.
Pris pr dag 5—8 kronor.

Hygieniska Skodon

tillverkas för Herrar, Damer o. Barn.
OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.
Skodon tillverkas äfven efter modern fason.
Allt arbete utföres noggrant och af bästa material.

P. Gust. Pettersson.
52 Drottninggatan 52.

Folkskolans Barntidning

utgifven och redigerad af **STINA QUINT** utkommer 1909 i sin adertonde årgång.

Ett rikt illustrerad nummer hvarje vecka, 36 veckor under året.

Bästa och lämpligaste läsning för barn af alla samhällsklasser.

Prenumerera å närmaste postkontor. Pris för helt år Kronor 1:65, halft år 90 öre.

Föreningens för Kvinnans Politiska Rösträtt i Stockholm

medlemmar uppmanas att vid ombyte af bostad uppge såväl gammal som ny adress antingen till Föreningens kassaförvaltare, fröken Stina Quint, Artillerigatan 4, eller på Föreningens byrå, Lästmakaregatan 6, Allm. tel. Br. 9 44. Till dessa expeditioner kunna äfven medlemsafgifter insändas.

Rodenstamska Slöjd- och Hushållsskolan Hudiksvall.

Husmoderskurs. Skolkökslärarinne-kurs. Slöjdlärarinne-kurs. Hemslöjds- och Växtfärgningskurs.

7 meter mörkblå Dameviet tjock stark vintervara 70 cm bred finnes äfven i svart, grå, brun eller röd färg till 4,20. Blustyg 2,5 met. prima velourflanell, 70 cm. bred i 100-tals vackra mönster, som vanligen kostar 75 öre m. erhålles till 1 kr., 10 bitar 9,80. Rosatvills till underkläder, kraftig stark vara 32 öre met., d:o extra prima skär eller blå äfven passande till herrkalsonger 0,40 met. Tillskrif Otto Oskarson, Gamla Kungsholmsbrogatan 23 A., Stockholm.

Kvinnliga arbetsområden.

Utbildningskurser m. m.
Muntliga och skriftliga
upplysningar genom

**Fredrika-Bremer-
Förbundets Byrå,**
54 Drottninggatan.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning (Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen, att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år per 1,000 kronor af depositions värde, dock ej under två kronor.

Fem praktiga äfventyrsböcker för barn och ungdom.

Tsarens kurir. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter Jules Verne af Alfred Smedberg. 352 sidor med 47 illustrationer af Karl Aspelin. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Parzival. En riddarsaga från medeltiden. Bearbetning af Hugo Gyllander. 259 sidor. Med 45 illustrationer af Ingeborg Uddén, Kartonnerad. Pris 75 öre.

Sagogrottan i Sagoskogen. En samling sagor af Harald Östenson. 303 sid., 50 illustrationer. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Den hemlighetsfulla ön. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter Jules Verne af Alfred Smedberg. 312 sidor, 44 illustrationer af Brita Ellström. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Hjälten bland hjältar skildrade för barn och ungdom af Marie Louise Charles G. Gordons lif och stordåd, ise Gagner. 304 sidor, 33 illustrationer af Edv. Berggren. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Erhålles i hvarje bokhandel eller direkt från
Folkskolans Barntidnings Förlag, Stockholm. (Stina Quint.)

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstel. 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelg. 25.

Rikstel. 68 98. Allm. tel. 82 11.

Innehållsförteckning.

Dagens nummer innehåller:

- Den sociala striden. Af *Emilia Broomé*.
- Förstakammarvalen i Stockholm.
- Utlandet.
- Mrs Ellen Spencer Mussey. Af *Candida*.
- Riddaren och jungfrun. Af *Gustava Svanström*.
- Små blad ur vandringsboken. En söndag på Themsens. Af *St. Grave*.
- »Från grunden uppåt». Af *Spes*.
- Insänd litteratur.
- Notiser.

**Prenumeration å Dagny sker å närmaste postanstalt
eller bokhandel.**